

Poliitikkojen henkilökuvat yhteiskunnallisen vallan tuottamisen välineinä

Juuri siksi Matti Vanhasen pääministeriys on hänen vaimolleen painajainen ja hänelle itselleen jotain muuta kuin elämänpituisen haaveen täyttymys: tavallinen perhe-elämä on menetetty. Pääministerin työ sotii täysin Vanhasen hyvän elämän käsitystä vastaan. (Hyvän elämän apostoli, *Helsingin Sanomat* 20.7.2003.)

Heinäkuussa 2003 *Helsingin Sanomat* julkaisi laajan henkilökuvan pääministeri Matti Vanhasesta. Vanhanen oli noussut pääministeriksi poikkeuksellisen tapahtumasarjan jälkeen kuukautta aikaisemmin juhannuksena, jolloin edellinen pääministeri Anneli Jäätteenmäki oli joutunut eroamaan. Henkilökuvassa Matti Vanhanen ja hänen puolisonsa Mervi Vanhanen kuvailevat tunteitaan uudessa tilanteessa. Siinä kerrotaan Matti Vanhasen elämästä ja poliittisista aatteista liikkuen samalla vapaasti yksityiselämästä julkiseen elämänpiiriin ja takaisin.

Tässä artikkelissa tarkastelen Matti Vanhasen ja muutaman muun johtavan suomalaisen poliitikon henkilökuvia kysyen, millä tavoin poliitikkojen henkilökuvat tuottavat valtaa: kenelle ne tuottavat valtaa ja millaista valtaa ne tuottavat. Vastaukseni sisältää kolme argumenttia. Ensinnäkin väitän, että Vanhasen henkilökuva tuottaa valtaa Matti Vanhaselle. Osoitan kirjoituksessani ne keinot, joilla Vanhasen henkilökuva pyrkii vakuuttamaan yleisönsä siitä, että hän on oikea henkilö pääministeriksi, Suomen vaikutusvaltaisimmaksi poliittiseksi johtajaksi.

Toiseksi Vanhasen henkilökuvassa puhutaan tietyn yhteiskuntajärjestyksen puolesta. Kuvailen artikkelissani, millaisesta yhteiskuntajärjestyksestä on kysymys ja kenelle tai keille tämä yhteiskuntajärjestys tuottaa valtaa. Yhteiskuntajärjestyksellä tarkoitan, että Vanhasen henkilökuva pyrkii organisoimaan ja hierarkisoimaan ihmiset tietyllä

tavalla, minkä seurauksena toisille ihmisillä on enemmän yhteiskunnallista valtaa kuin toisilla. Kaksi ensimmäistä argumenttia sisältävät ajatuksen, että Matti Vanhasen henkilökuvaa tekee kansalaisista vallankäytön kohteita. Teksti pyrkii vaikuttamaan yleisöön, jotta nämä hyväksyisivät Matti Vanhasen saavuttaman valta-aseman ja jotta kansalaiset sisäistäisivät tietyn hierarkkisen yhteiskuntarakenteen.

Kolmanneksi väitän, että Matti Vanhasen ja muiden poliitikkojen henkilökuvat tuottavat valtaa myös medialle ja kansalaisille: teksti tarjoaa potentiaalista valtaa sekä kannattaa että vastustaa pääministeri Vanhasta. Poliitikkojen henkilökuvat eivät siis pelkästään tuota kansalaiseen kohdistuvaa valtaa, vaan niihin sisältyy myös kansalaisten mahdollisuus määrätietoiseen poliittiseen toimintaan sekä esimerkiksi pääministeri Vanhaseen kohdistuvaan kontrolliin. Tässä vallan tuottamisen muodossa medialla on ratkaiseva asema. Media asettuu kansalaisten ja poliitikkojen väliin arvioimaan ja määrittelemään Matti Vanhasta ja muita poliitikkoja tietyllä tavalla ja toimittajien omat arvot ja asenteet vaikuttavat olennaisesti siihen, millainen Vanhasta koskeva määritelmä on. Toisaalta Matti Vanhasella on ollut vaikutusvaltaa hänestä kirjoitettuun juttuun ja hän kykenee puhuttelemaan halutessaan kansalaisia myös suoraan esimerkiksi vaalikampanjassaan.

Nämä seikat eivät kuitenkaan muuta sitä perusasetelmaa, että Vanhasesta kirjoitettu tuottaa hänestä kansalaisten mielissä tiettyä mielikuvaa, johon he voivat ottaa kantaa konkreettisimmillaan mielipidemittauksissa ja vaaleissa, mikä käytännössä tarkoittaa Vanhaseen kohdistuvaa kontrollia. Poliitikon henkilökuvaa mahdollistaa tämän kontrollin ja kääntäen, ilman henkilökuvaa, myös kontrolli olisi vähäisempi. Näin ollen henkilökuvat ovat kansalaisten ja poliitikkojen vuorovaikutteisen vallankäytön välittäjä: ne ovat kansalaiseen kohdistuvan vallankäytön muoto, mutta samalla keino, joka mahdollistaa poliitikkoihin kohdistuvan valvonnan ja tarkkailun. Näitä erilaisia vallan vuorovaikutuksia tarkastelen artikkelissani.

Edellä mainitut kolme näkökulmaa muodostavat samalla vastauksen artikkelini perimmäiseen kysymykseen: miksi poliittisen historian tutkijoiden tulisi ottaa huomioon se, mitä tiedotusvälineet ovat eri aikoina kansalaisille poliitikoista kirjoittaneet; mitä median luoma kuva poliitikoista kertoo aikansa yhteiskunnasta ja sen vallan rakenteista.

Valta ja sen tuottaminen

Tässä kirjoituksessa tarkastellaan poliitikkojen henkilökuviin liittyvää valtaa. Siinä ymmärretään valta ja sen tuottaminen symbolisena todellisuuden määrittämisen prosessina. Poliitiikan ja julkisuuden suhteita tarkastellut John B. Thompson on todennut, että yhteiskunnassa on neljän tyyppistä valtaa: taloudellista, sotilaallista, poliittista ja symbolista. Taloudellinen valta perustuu taloudellisiin resursseihin ja sotilaallinen valta väkivaltaan tai sen uhkaan. Poliittista valtaa käytetään politiikan instituutioiden kautta ja symbolinen valta liittyy yksilöiden tai yhteisöiden kykyyn määrittää ja arvottaa todellisuuden ilmiöitä. Poliitikkojen henkilökuviissa on kysymys symbolisesta vallasta: toimittajien kirjoittamista teksteistä, jotka on laadittu jonkinasteisessa yhteisymmärryksessä ja poliitikkojen kanssa, ja joissa arvotetaan ja määritetään ympäröivän todellisuuden asioita ja ilmiöitä, myös poliitikkoja.¹

Poliitikkojen henkilökuviin tuottama valta perustuu moneen seikkaan. Ensinnäkin henkilökuvat ovat tekstejä, joissa poliitikkoja määritellään: heitä kuvaillaan ja heistä kerrotaan mielenkiintoisia tarinoita. P. David Marshall on todennut, että julkisuuden henkilöt mukaan lukien poliitikot ovat kohteita, joihin media liittyy tiettyjä mielikuvia ja symboleita. Marshall painottaa, että tiedotusvälineet ja kansalaiset voivat yrittää liittää samoihinkin poliitikkoihin kilpailevia mielikuvia. Tällä tavoin poliitikoista ja heidän julkisista esiintymisistään tulee paikkoja, jossa eri kansalaisryhmien ja tiedotusvälineiden erilaiset todellisuuden tulkinnat kilpailevat keskenään. Samatkin poliitikot voivat vähitellen symboloida eri poliittisia linjauksia eri ihmisille. Erkki Karvonen on esimerkiksi osoittanut, että Paavo Väyrynen on merkinnyt osalle kansalaisista vallanhimoista pyrkyriä ja toisille esimerkillistä poliitikkoa.²

P. David Marshallin mukaan poliitikkojen julkisuuskuvat tuottavat tunteisiin perustuvia yhteisöjä. Haastatteluiden ja konkreettisten kuvien tuottama valta perustuu niiden yleisössään herättämiin tunnereaktioihin. Mikäli tällainen tunnereaktio mediaesityksen ja yleisön välillä syntyy, syntyy myös valtaa, joka konkreettisesti ilmenee esimerkiksi joidenkin poliitikkojen vaalimenestyksessä. Poliitiikan mediaskandaalit puolestaan edustavat toisenlaista tunnereaktiota. Manuel Castells on vienyt ajatuksen tunteiden tuottamista yhteisöistä askelen

pidemmälle. Esimerkiksi Anthony Giddensiin ja Michael Manniin viitaten Castells toteaa, että yhteiskunnassa valtaa käyttävät instituutiot, jotka kamppailevat keskenään erilaisista todellisuuden tulkinnosta. Tällaisia yhteenliittymiä ovat esimerkiksi ministeriöt, puolueet, etujärjestöt, yritykset tai vaikkapa mediat. Eri instituutioilla on erilaisia määriä valtaa ja vallan määrä riippuu myös siitä, mistä yhteiskunnan sektorista puhutaan. Vallan määrää määrittää se, missä määrin muut instituutiot hyväksyvät tietyn todellisuuden tulkinnan. Äärimmillään joitakin todellisuuden tulkintoja kannattaa vain yksittäinen ihminen, toisaalta on myös mahdollista, että käytännöllisesti katsoen kaikki hyväksyvät tietyn arvion todellisuudesta.³

Manuel Castellsin käsitys instituutioista poikkeaa kuitenkin merkittävässä suhteessa Anthony Giddensin ja Michael Mannin ajatuksista. Siinä missä Giddens ja Mann korostavat instituutioiden pysyvyyttä, Castells tuo mukaan ajatuksen, että ihmisten melko nopeasti kehittyvät tunneyhteisöt saattavat muodostaa valtaa tuottavan instituution. Castells toteaa, että jopa yksittäinen henkilö voi muodostaa valtaa käyttävän instituution tuottamalla ihmisissä tunnereaktion, joka johtaa poliittiseen mobilisaatioon. Ihmiset voivat kokea yhteisöllisyyttä yhden ihmisen kautta, yksittäinen ihminen voi symboloida tiettyä todellisuuden tulkintaa siten, että kansalaiset asettavat häneen toivonsa.⁴

Mikäli tekstit onnistuvat tuottamaan yleisössä toivotun tunnereaktion, yhteisten tunteiden kokemisen kautta muodostuu yhteisö. Poliitikkojen henkilökuvat sisältävät yhteiskuntapoliittisia tavoitteita, jotka ilmenevät ympäröivän todellisuuden määrittelynä ja arvottamisena. Kun yhteisöllisyys ja tavoitteellisuus yhdistyvät, syntyy yhteiskunnallinen instituutio, joka käyttää valtaa yhteiskunnan muuttamiseen. Manuel Castells ajattelee, että tällaiset yhteiskunnalliset instituutiot voivat olla väljiä ja notkeita samanmielisten ihmisten yhteisöjä, joiden muodostamiseen eri tiedotusvälineet eri tavalla osallistuvat. Yksittäisten ihmisten henkilökohtaisten kokemusten muuttuminen suuremmaksi yhteisölliseksi kokemukseksi muodostaa instituution, jolla on valtaa vaikuttaa muihin ihmisiin ja instituutioihin.⁵

Joukkotiedotusvälineet tarjoavat Castellsin ajattelussa mahdollisuuden tavoittaa suuri joukko ihmisiä nopeasti, vakuuttaa heidät todellisuuden uudesta tulkinnasta ja sitä kautta muodostaa uusi yh-

teiskunnallinen vallan instituutio. Castells on erityisen kiinnostunut Internetistä keinona ohittaa perinteisiä totuuksia toisteleva valtamedia ja saavuttaa samanmieliset ihmiset nopeasti: hän ottaa esimerkiksi tällaisesta prosessista Barack Obaman esivaalikampanjan Yhdysvalloissa keväällä 2008. Suomessa vastaava esimerkki voisi olla perussuomalaisen vaalivoitto keväällä 2011, joka eräiden arvioiden mukaan perustui nimenomaan Internetin ja sosiaalisen median tarjoamaan mahdollisuuden saavuttaa suuri joukko samanmielisiä ihmisiä ajasta ja paikasta riippumatta⁶. Tässä suhteessa Castellsin käsitys vallasta on notkeampi kuin esimerkiksi Michel Foucault'n valtateoria, joka on tuntunut tarjoavan ihmisille perin vähän mahdollisuuksia vastarintaan. Castellsin ajatuksissa vallasta painottuvat ihmisten keskinäiset suhteet, suurin piirtein tasa-arvoisten ihmisten keskinäinen kommunikaatio ja toinen toistensa mielipiteiden tukeminen. Toisaalta Castellsin esimerkki Barack Obaman voitosta muistuttaa myös instituutioiden vallasta. Barack Obama ei tullut tyhjästä voittamaan demokraattien esivaalia, vaan hän oli toiminut jo pitkään politiikassa, minkä seurauksena hänellä oli monenlaisia institutionaalisia resursseja: rahaa, kontakteja ja kokemusta.⁷

Kuten monet valtaa analysoineet tutkijat, ehkäpä ennen muuta Michel Foucault, ovat todenneet, valta ei koskaan kulje vain yhteen suuntaan: se edellyttää muiden myötävaikutusta, se on riippuvainen muiden hyväksynnästä ja tunnustuksesta. Merkityksenantoon perustuva valta perustuu vain harvoin, jos koskaan, suoranaiseen pakeroon. Päinvastoin valta houkuttelee hyväksymään tietyn todellisuuden käsityksen ja tarjoaa vastineeksi mahdollisuuden hyötyä vallan rakenteista: samalla tavalla ajattelevien tuesta ja avusta. Valtasuhde instituutioiden kesken sekä instituutioiden ja (muiden) ihmisten välillä on vastavuoroinen prosessi, jossa vallan tuottaminen ei ole nollasummapeliä. Vallan tuottaminen yhdelle voi johtaa myös toisten toimijoiden potentiaalisen vallan kasvuun. Samoin vallan tuottaminen yhdelle voi tuottaa uudenlaisia mahdollisuuksia vastarintaan. Tässä artikkelissa tarkastelen, millä tavoin ja millaista valtaa pääministeri Matti Vanhasesta ja muista johtavista suomalaisista poliitikoista kirjoitetut henkilökuvat ovat pyrkineet tuottamaan eri tahoille ja millaisia mahdollisuuksia se tarjoaa poliittisen historian tutkimukselle.⁸

Pääministerin ja median valtaa

Matti Vanhasesta kirjoitetun henkilökuvan potentiaalinen valta perustuu kahteen seikkaan. Ensinnäkin siihen, että kyseessä on kirjoitus pääministeristä. Pääministeri on henkilö, jolla on tietysti paljon monenlaista valtaa: pääministerin asema perustuu esimerkiksi lakeihin sekä hänen edustamansa puolueen saavuttamaan vaalivoittoon ja sen antamaan vallan legitimitettiin. Tämän artikkelin puitteissa olen kuitenkin kiinnostunut ennen muuta pääministerin symbolisesta vallasta. Päätös haastatella Matti Vanhasta ja julkaista tämä mittava kirjoitus *Helsingin Sanomien* parhaalla paikalla parhaaseen aikaan perustuu ajatukselle, että pääministeriä pidetään merkittävänä henkilönä, jonka mielipiteet ja ajatukset ovat tärkeitä. Pääministeri on valtiollinen ja yhteiskunnallinen instituutio, jolle on poliittisen prosessin lopputuloksena muodostunut oikeutus määrittää ja arvottaa ympäröivää todellisuutta. Hän ja hänen puolueensa on saanut vaaleissa hyväksynnän omille todellisuutta määrittäville kannanotoilleen sekä mandaatin toteuttaa oman katsantokantansa mukaista lainsäädäntötyötä.

Toiseksi Vanhasen henkilökuvan potentiaalinen valta perustuu median valtaan. Median yhteiskunnallinen asema Suomessa on muuttunut merkittävällä tavalla toisen maailmansodan jälkeisellä kaudella, mikä on olennaisesti lisännyt median valtaa. Risto Kunelius, Elina Noppari ja Esa Reunanen ovat kuvailleet median ja politiikan suhteen muutosta *funktionaalisen differentaation* käsitteellä. Lyhyesti sanottuna se tarkoittaa, että tiedotusvälineet ovat irrottautuneet politiikan toimintalogiikasta ja ryhtyneet noudattamaan omaa logiikkaansa. Vielä ennen 1970- ja 1980-lukujen taitetta suomalaiset tiedotusvälineet pyrkivät selittämään kansalaisille poliitikkojen ja poliittisten instituutioiden toimintaa näiden omasta näkökulmasta käsin. Tiedotusvälineet kertoivat siitä, mikä politiikan toimijoiden mielestä oli tärkeää näiden valitsemasta perspektiivistä. Kymmeniä vuosia jatkuneen kehitysprosessin seurauksena tiedotusvälineet ovat ryhtyneet aikaisempaa määrätietoisemmin tavoittelemaan omaa kaupallista etuaan myös poliittisessa uutisoinnissa. Sen tuloksena mediat tarkastelevat poliitikkoja aikaisempaa kriittisemmin. Tiedotusvälineet valikoivat tarkemmin sen, mitä ne julkaisevat ja mistä näkökulmasta sitä tarkastellaan. Aikaisempaa itsenäisemmän aseman seurauksena medioiden vaikutusvalta

on kasvanut. Tämän vaikutusvallan konkreettisia ilmenemismuotoja ovat mediahuomion keskittyminen aikaisempaa pienemmälle ryhmälle poliitikkoja sekä aikaisempaa kriittisempi suhtautuminen poliitikoihin, minkä seurauksena 1990-luvun alun jälkeen Suomessakin on nähty useita poliitikkojen eroihin johtaneita mediaskandaaleita.⁹ Matti Vanhasen tapauksessa tämä kasvanut vaikutusvalta ilmeni esimerkiksi siinä, että hänen toimintaa pääministerinä seurattiin medioissa olennaisesti enemmän kuin muiden ministereiden, tasavallan presidentin tai oppositiojohtajan.¹⁰

Funktionaalinen differentaatio pitää sisällään sen ajatuksen, että politiikka ja media ovat erkaantuneet toisistaan. Tämä prosessi on saanut monet politiikan ja viestinnän tutkijat ehdottamaan, että politiikka ja politiikan julkisuus pitäisi erottaa käsitteellisesti toisistaan.¹¹ Suomessa Juha Herkman on esittänyt, että tulisi selvyyden vuoksi puhua yhtäältä järjestelmäpolitiikasta ja toisaalta politiikan julkisuudesta. Poliitiikan julkisuus on julkinen tila, jossa käsitellään poliittisia aiheita ja politiikkaa. Järjestelmäpolitiikka puolestaan viittaa politiikan tilaan, jossa poliittisia päätöksiä tehdään poliittisesta logiikasta käsin ja joka vain pieneltä osin on median mielestä kiinnostavaa: suuri osa järjestelmäpolitiikasta jää näkymättömiin, koska se ei ole medioiden mielestä kiinnostavaa vai koska poliitikot yrittävät ja onnistuvat pitämään asiat piilossa medioilta. Poliitiikan julkisuuden tutkimuksessa on runsaasti pohdittu, miten politiikan julkisuus vaikuttaa – Herkmanin sanoin – järjestelmäpolitiikkaan. Yleisesti on arvioitu, että median ylläpitämän politiikan julkisuuden merkitys on kasvanut suhteessa järjestelmäpolitiikkaan. Tätä prosessia on kutsuttu politiikan medioitumiseksi. Jesper Strömbäck erottaa toistaan neljä politiikan medioitumisen vaihetta. Ensimmäisessä vaiheessa medioista tulee poliitikkojen ja kansalaisten tärkein kommunikaation kanava, sen sijaan että poliitikot esimerkiksi tapaisivat omia äänestäjiään suoraan ja henkilökohtaisesti. Toisessa vaiheessa media irtoaa politiikan kontrollista, mikä Suomessa tarkoittaa sitoutumattomien tiedotusvälineiden mukaan lukien televisio ja radio nousua tärkeimmiksi politiikan viestinnän välineiksi ohi puoluepoliittisesti sitoutuneiden lehtien. Kolmannessa vaiheessa sitoutumattomien tiedotusvälineiden oma kaupallinen logiikka alkaa hallita politiikan julkisuuden asialistaa. Neljännessä ja viimeisessä vaiheessa

politiikan toimijat sisäistävät sitoutumattoman kaupallisen median toimintalogiikan siinä määrin, että alkavat itse sopeutua siihen. Ström-bäckin hahmottelema kehitys istuu myös suomalaiseen todellisuuteen, vaikka mediatutkijat ovatkin varoittaneet liioittelemasta median valtaa. Järjestelmäpolitiikassa on edelleen tilaa käsitellä monia asioita myös ilman medioiden vaikutusvaltaa.¹² Medioiden vaikutusvalta näyttääkin kasvaneen erityisesti suhteessa *poliitikkoihin*. Suhteessa *politiikkoihin* tiedotusvälineiden valta ei sen sijaan ole kasvanut samalla tavalla.¹³

Helsingin Sanomien sunnuntaisivulla heinäkuussa 2003 julkaistu Matti Vanhasen henkilökuva ilmentää medioiden kasvaneen vaikutusvallan poliitikkojen näkökulmasta positiivista puolta. Tiedotusvälineiden aikaisempaa itsenäisempi asema suhteessa poliitikkoihin on johtanut siihen, että sitoutumattomat mediat voivat julkaista myös hyvin myönteisiä kuvauksia poliitikoista. Vanhasen haastattelu on tyyppilinen genrensä edustaja. Se on henkilökohtainen kuvaus poliitikosta, jonka elämässä on juuri tapahtunut merkittävä muutos: hän on nousut pääministeriksi erikoisen tapahtumasarjan seurauksena. Kuten poliitikkojen henkilökuviissa yleensäkin, myös Vanhasta käsittelevässä artikkelissa haastatellaan ja kuvaillaan yhden politiikassa työskentelevän tai toimivan henkilön elämää, ajatuksia, henkilöhistoriaa ja poliittista uraa. Henkilöhaastattelussa käsitellään myös Vanhasen poliittisia mielipiteitä, mutta toisaalta kirjoitus ei suorastaan keskity niihin, vaan vaeltelee yksityiselämän tapahtumien, poliittisen uran ja aatteiden kuvailun välillä sulavasti yhdestä asiasta toiseen. Kuten henkilöhaastattelussa tavallista on, Vanhasen henkilökuva on sävyiltään myönteinen. Siinä katsellaan maailmaa Vanhasen näkökulmasta, suoraan kritisoida tai kyseenalaistamatta hänen näkemyksiään. Aikakauslehtien henkilökuvia tutkineen Jonita Siivosen mukaan henkilökuville on ominaista henkilökohtaisuus, myönteisyys ja uutistekstejä suurempi vapaus kirjoittaa tunteikkaasti ja värikkäästi. Henkilökohtaisuus tarkoittaa, että kirjoituksen lähtökohtana on henkilö itse, eikä mikään muu aihe. Henkilökuvienv tavoitteena on esittää henkilön itsensä näkökulma omaan elämäänsä, mikä tyyppillisesti merkitsee henkilökuvan kohteen esittämistä hyvin myönteisessä valossa. Siivonen mainitsee myös, että henkilökuvienv taustalla on usein toimittajan ja haastattelun välinen yhteisymmärrys siitä, että toimittaja ja saa paljastaa haastatel-

lun elämästä jotain intiimiä tai huonosti tunnetun yksityiskohdan ja vastaavasti haastateltu saa itselleen tärkeää näkyvyyttä.¹⁴

Politiikan sankarit

Vanhanen on elinikäinen keskustalainen, joka pääsi ensimmäisen kerran eduskuntaan 1991. Sitä ennen hän puuhasi toistakymmentä vuotta keskustan koululais-, nuoriso- ja kunnallispolitiikassa. Jätteenmäen hallituksessa hän hoiti puolustusministerin tehtäviä, mutta oli myös ollut kirjoittamassa hallitusohjelmaa.

Politiikan tuntija luonnehtivat häntä vastuuntuntoiseksi asiaosajaksi, puolueen uskolliseksi sotilaaksi ja hieman tosikoksi.

”Tosikon kuva on ehkä syntynyt siitä, että en jaksaa jäädä töiden jälkeen muiden poliitikkojen ja toimittajien kanssa Helsinkiin, vaan tulen mieluummin kotiin. Suurin osa tuttava- ja kaverisuhteistani on muualla kuin eduskunnassa”, hän sanoo.¹⁵

Helsingin Sanomien julkaisemassa henkilökuvassa luodaan Matti Vanhasesta mielikuva rauhallisena ja totisena asiansa osaavana poliitikkona, joka ei ole tottunut kansansuosioon. Siinä kerrotaan, että Vanhanen on ”asiaosaaja” ja ”tosikko”. Hän oli toiminut tunnollisesti pienissä näkymättömissä tehtävissä ennen nousuaan valtakunnanpolitiikan näkyviin johtotehtäviin. Myöhemmin vuoden 2003 syksyllä *Helsingin Sanomat* julkaisi vielä toisen henkilökuvan Matti Vanhasesta otsikolla *Pikkuvanhanen*. Siinä kerrotaan yksityiskohtaisempi tarina Vanhasen elämästä ja poliittisesta urasta ennen nousua keskustan puheenjohtajaksi ja Suomen pääministeriksi.

Keskustan huipulle Vanhanen ei silti päässyt. Miehestä ei löydetty vikaa: hän oli jo tehnyt pitkän päivätyön puolueessa, perehtyi asioihin, oli nuhteeton ja kunnollinen. Keskustassa kaikki tunsivat hänet ja lähes kaikki arvostivat häntä.

Silti häntä hyljeksittiin. Vanhanen yritti 1995 ja 1997 keskustan ryhmän puheenjohtajaksi ja vuoden 2000 puoluekokouksessa virkaa tekeväksi puoluejohtajaksi Ahon Harvardin matkan ajaksi. Kaikki yritykset päättyivät selviin tappioihin.¹⁶

Kummassakin Matti Vanhasesta julkaistussa henkilökuvassa painotetaan Vanhasen kunnollisuutta ja rehellisyyttä. Yhtälailta niissä mainitaan, että Vanhanen ei ole saanut puolueeltaan kiitosta tekemästään työstä. Tästä huolimatta Vanhanen on uskollinen puolueelleen, ”elinikäinen keskustalainen” ja ”puolueensa uskollinen soturi”.

Kuvaus Matti Vanhasesta ei ole aivan epätavallinen. Samanlaisia kuvauksia *Helsingin Sanomat* on julkaissut myös muista poliitikoista ainakin 1980-luvun alusta lähtien: Mauno Koivistosta, Harri Holkerista, Paavo Lipposesta, Sauli Niinistöstä ja Olli Rehnistä.¹⁷

Helsingin Sanomien julkaisemat Matti Vanhasen henkilökuvat ovat tyyliltään *politiikan sankarikuvia*, kuten olen niitä nimittänyt aiemmin. Olennaista on, että nämä tekstit ammentavat voimansa laajalta sektorilta erilaisia viestinnän esityksiä, mukaan lukien fiktiiviset esitykset. Niissä kuvailtuihin poliitikoihin yhdistetään suomalaisuuteen ja maskuliinisuuteen liitetyt ihannoidut piirteet, kuten vaatimattomuus, työteliäisyys, kärsivällinen suhtautuminen vastoinkäymisiin ja nöyryys esivallan edessä. Mikko Lehtonen on tarkastellut Sakari Topeliuksen *Maamme kirjan* sisältämiä mielikuvia maskuliinisuudesta ja suomalaisuudesta ja päätenyt johtopäätökseen, että suomalaisille miehille tarjottu maskuliinisuuden malli on näissä kirjoissa ollut lakkaamatonta työtä, itsekuria ja mielihyvää kieltäytymistä sekä uskollisuutta esivaltaa ja auktoriteetteja kohtaan¹⁸. Tulkitsen voimakkaisiin kansallisiin mielikuviin vetoamisen yrityksenä vakuuttaa lukija siitä, että haasteltu poliitikko on ansainnut valtansa.

Elokuussa 1979 *Annassa* julkaistiin kirjoitus Mauno Koivistosta ja hänen perheestään otsikolla ”Täällä kunnioitamme vain itseämme.” Otsikko viittaa Koivistojen perheen tapaan viettää kesälomaa Hemmingsin tilalla Uudellamaalla.

– Kaupungissa on kortteeri, täällä koti, sanoo pääministeri Mauno Koivisto ja kääntää taas yhden kiven pelloilta tienpohjaksi. Ilman tätä arkista aherrusta ei iltapäivä inkoolaisella Hemmingsin tilalla kulu totutulla – sillä kotoisella – tavalla. Ilman sitä eivät ammatti kiireet jää hevin mielestä.¹⁹

Lainauksesta ilmenee, että Mauno Koivisto asettaa perheensä kanssa vietetyn ajan työn edelle. Toisaalta siitä ilmenee myös, että Koivisto on kova työmies. Tekstissä vielä painotetaan, että ”tuskin ainoakaan kivenmurikka ja kannonjössikkä on saanut armoa isännän järjestystä rakastavissa silmissä”. Arvojen ja asenteiden näkökulmasta Mauno Koiviston ja hänen perheensä kuvaus tuottaa varsin perinteistä kuvaelmaa, jossa ihannoidaan valmiutta tehdä lujasti töitä ja viettää aikaa perheensä kanssa. Samalla kirjoitus asettaa Mauno Koiviston tähän kuvaelmaan esimerkillisenä ihmisenä, joka toimii näiden ihanteiden mukaisesti. Tässä suhteessa Mauno Koiviston ja Matti Vanhasen henkilökuvat rakentuvat samanlaisille arvoille: kummassakin henkilökuvassa luodaan kuvaa miehestä, joka tekee tärkeän työnsä vastuuntuntoisesti, vaikka ei siitä pidäkään, ja asettaa elämässään perheensä kanssa olemisen etusijalle.

Matti Vanhasen *Helsingin Sanomissa* kesällä 2003 julkaistun henkilökuvan ja Mauno Koiviston vuonna 1980 *Annassa* julkaistun henkilökuvan vertailu tuo esille monia ulottuvuuksia, joista historiantutkijan tulisi olla tietoinen. Ensinnäkin on todettava, että 1980-luvulla poliitikot toivat perheensä julkisuuteen *Annan* tapaisessa naistenlehdessä, mutta eivät *Helsingin Sanomien* kaltaisessa vakavammaksi mielletyssä tiedotusvälineessä. Tutkijan tulisi siis ottaa huomioon se, millaiselle yleisölle kukin tiedotusväline on suunnattu. Toiseksi Vanhasen ja Koiviston henkilökuvat tuovat julki aikakautensa laajemmat kontekstit. Maskuliinisuuksien tutkijat ovat huomauttaneet, että 1990-luvun alussa ihanteellinen politiikan maskuliinisuus muuttui. Kylmän sodan aikaisen maailman politiikan maskuliinisuuden hallitseva ihanne oli kova, jopa aggressiivinen henkilö, joka hallitsi erityisesti ulko- ja turvallisuuspolitiikan sisällön. Karin Wahl-Jorgensenin mukaan vuonna 1987 George Bush vanhemman vaalikampanjoinnissa tuotettiin tarkoituksellisesti imagoa, jossa hänet esitettiin vahvana ulko- ja turvallisuuspolitiikan tuntijana ja toisen maailmansodan lentäjäsankarina. Tämä vetosi amerikkalaisiin äänestäjiin vielä 1980-luvun lopussa, mutta 1990-luvun alussa kylmän sodan päätyttyä tilanne oli toinen. Vuoden 1991 vaalikampanjassa Bill Clintoniin liitettiin toiveita uudenlaisesta, pehmeämmästä poliitikosta, joka kiinnittäisi huomion kotimaan ongelmiin vuosikymmeniä kestäneen kylmän sodan jälkeen.

Kansainvälisen politiikan muutokset muuttivat myös niitä toiveita ja odotuksia, joita poliitikoihin asetettiin. Uudenlaisessa tilanteessa toisen maailmansodan veteraani ja Irakin ensimmäisen sodan voittaja ei vaikuttanutkaan sopivalta henkilöltä johtamaan maata. On kuitenkin yhtälailla mahdollista, että Karin Wahl-Jorgensen ei ole tarkastellut oikeanlaista mediaa. Ehkäpä ”vakavassa” poliittisessa journalismissa ei tahdottu esitellä presidenttiehdokkaiden perheitä, mutta se tapahtui sellaisissa tiedotusvälineissä, joilla ei ollut tällaisia pidäkkeitä. Suomessa *Anna* julkaisi ensimmäiset kuvaukset johtavien miespoliitikkojen perheistä jo 1970-luvun ensimmäisellä puoliskolla.²⁰

Matti Vanhasen haastattelussa mainittu suhde perheeseen liittyy siis ensinnäkin median murrokseen, joka on tapahtunut vähitellen viimeisten 20–30 vuoden aikana. Anu Kantola on puhunut Zygmunt Baumanin viitaten siirtymisestä notkean politiikan journalismin aika-kauteen, jossa korkean ja matalan, laatu- ja skandaalimedian sekä yksityisen ja julkisen elämänpiirin väliset raja-aidat ovat madaltuneet²¹. Muutoksen seurauksena *Helsingin Sanomien* kaltainen lehti, joka aikaisemmin oli henkilökuvissaan vältellyt perheasioiden käsittelyä, saattoi tuoda Matti Vanhasen perheen julkisuuteen. Toisaalta Matti Vanhasen henkilökuva sijoittuu ajankohtaan, jolloin Suomessa tapahtui ns. familistinen käänne. Riitta Jallinoja viittaa termillä *familistinen käänne* vuosituhatosen vaihteessa tapahtuneeseen asenneilmapiirin muutokseen, joka ilmeni myös julkisuudessa. Tuolloin ryhdyttiin korostamaan ns. perhearvoja, jotka käytännössä tarkoittivat tiettyjä melko tarkkoja sääntöjä lastenkasvatuksessa. Tällaisia sääntöjä olivat esimerkiksi ajatus siitä, että lapset tulisi hoitaa kolmivuotiaiksi saakka kotona.²²

Näiden esimerkkien laajempi viesti on kuitenkin siinä, että poliitikot ja toimittajat ovat oman aikansa ja paikkansa vankeja. Teksteillä on oma kontekstinsä, joka tutkijan tulisi kyetä nostamaan esiin. Samalla lienee syytä muistuttaa siitä, että yhteiskunnallinen kehitys ei ole lineaarista, vaan jotain muuta. Ottamalla hiukan laajemman ajallisen perspektiivin voi nähdä, ettei miespoliitikoille ole aiemminkaan ollut haitaksi perhearvojensa esittely. Viktoriaanisen Englannin politiikkaa tarkastellut W. L. Jackson on todennut, että 1800- ja 1900-lukujen taitteessa miespoliitikkojen kannatti kalastella kansansuosiota myös tuomalla julki oma suuri ja onnellinen perheensä sekä läheiset suhteensa muihin perheenjäseniin.²³

Henkilökuvia on todennäköisesti julkaistu tiedotusvälineissä iät ja ajat ja varmaankin puolueiden omissa äänenkannattajissa on kerrottu myös poliitikkojen henkilökohtaisesta elämästä. Erityistä kuitenkin on, että poliitikkojen henkilökohtaisia kokemuksia politiikasta ja elämästä alettiin julkaista sitoutumattomissa sanoma- ja aikakauslehdissä 1970-luvulta lähtien. Aluksi tällaisia kirjoituksia julkaistiin kevyemmissä viikko-, naisten- ja iltapäivälehdissä. Myöhemmin poliitikkojen henkilökuvia on alettu julkaista myös vakavammissa päivälehdissä ja esimerkiksi *Suomen Kuvalehdessä*, jota pidetään usein suomalaisen laatujournalismin esikuvana. Samanlainen ilmiö on havaittu myös eräissä muissa länsimaissa, esimerkiksi Iso-Britanniassa ja Alankomaissa, joissa poliitikkojen yksityiselämästä on tullut tavanomainen osa politiikan julkisuutta²⁴. Alankomaalainen politiikan tutkija Dick Pels onkin arvioinut, että kyseessä on seuraus median merkityksen kasvusta poliitikkojen ja kansalaisten välisessä viestinnässä. Tilanteessa, jossa henkilökohtaisen kosketuksen saavuttaminen äänestäjiin on erittäin vaikeaa, voi yksityiselämästä kertominen tarjota keinon luoda vaikutelma henkilökohtaisesta kosketuksesta. Dick Pels onkin puhunut poliitikon ja kansalaisen välisestä *parasosiaalisesta suhteesta*, joka syntyy päivälehtien tai vaikkapa internetin blogien avulla, kun poliitikot puhuvat kansalaisille näennäisen suoraan henkilökohtaisista asioistaan. Parasosiaalinen suhde tarkoittaa, että yleisö kuvittelee esityksen perusteella tuntevansa esiintyjän, vaikka todellisuudessa näin ei olekaan.²⁵

Olennaista kuitenkin on, että sitoutumattomat tiedotusvälineet ylläpitävät tänä päivänä politiikan julkisuutta, jonka kontakti Herkmanin tarkoittamaan järjestelmäpolitiikkaan on epäselvä tai ainakin epäsuora. Uudenmallisessa politiikan julkisuudessa käsitellään toki myös ”perinteisiä” politiikan aiheita, mutta yhtälailla poliitikkojen yksityiselämää sekä julkaistaan hyvin monenmuotoisia, viihdyttämään tarkoitettuja kirjoituksia poliitikoista. Samalla uudenlaisen politiikan julkisuuden lainalaisuudet ja arvot ovat erilaisia kuin järjestelmäpolitiikassa, ovat ne myös hyvin erilaisia politiikan julkisuuden eri sektoreilla tiedotusvälineistä riippuen. Poliitiikan henkilökuvien tavoitteena on politiikan jatkaminen toisin keinoin. John B. Thompson on todennut politiikan julkisuuden skandaaleista, että ne ovat kamp-

pailua vallan symbolisista resursseista.²⁶ Toisaalta voi todeta myös, että tiedotusvälineissä julkaistaan ajoittain myös erittäin myönteisiä kirjoituksia poliitikoista. Olen itse käyttänyt näistä kirjoituksista termiä *sankarikuvat*, sillä siinä määrin voimakkaasti niissä otetaan kantaa haastatellun politiikan puolesta.²⁷ Poliitikot itse ovat tietysti huomanneet politiikan julkisuuden tarjoaman resurssin, ja vaikka poliitikkojen suhtautumistavassa tiedotusvälineisiin on havaittavissa ristiriitaisuutta, ovat he kuitenkin tarttuneet tilaisuuteen saada myönteistä julkisuutta²⁸. Poliitiikan henkilökuvat ovatkin henkilökohtaisen suosion tavoittelua; suosion, jota voi hyödyntää esimerkiksi vaalimenestyksen kautta järjestelmäpolitiikan piirissä.

Läheinen suhde perheeseen on siten ollut, olosuhteista ja mediasta riippuen, keskeinen osa sellaisten miespoliitikkojen henkilökuva, joista on haluttu antaa myönteinen vaikutelma. On kuitenkin myös muista keinoja herättää yleisössä myötäelämisen tunteita poliitikkoa kohtaan:

- Niinistö vetäytyi julkisuudesta kolmeksi viikoksi, mutta julkisuus ei jättänyt häntä rauhaan suruaikanakaan. Kommentaattorit, omat ja vieraat, ryhtyivät heti onnettomuuden jälkeen spekuloidaan Niinistön tulevaisuudella ja surkuttelemaan kokoomuspuolueen kovaa kohtaloa. He pitivät niin vaaleja kuin Niinistön uraakin menetettyinä
- Puukko kääristiin tietenkin piiloon näennäiseen myötätuntoon. Niinistökin luki lehtiä, ja tiilitalosta lähti poliittiseen taisteluun entistä kovempi mies.
- Minä näytän, hän ajatteli.²⁹

Lainaus kertoo tarinan tilanteesta, jossa kokoomuksen puheenjohtajaksi juuri valittu Sauli Niinistö menettää vaimonsa traagisessa onnettomuudessa, mutta joutuu siitä huolimatta vastustajiensa ahdistelemaksi. Kirjoituksessa luodaan mielikuvaa erittäin epäreilusta tilanteesta, ja siinä käytetään voimakkaita tunteisiin vetoavia elementtejä myötätunnon herättämiseksi Sauli Niinistöä kohtaan. Tarinalla on kirjoituksessa onnellinen loppu. Sauli Niinistö voittaa vastustajansa, uudistaa kokoomuksen ja vakiinnuttaa valtansa puolueen johdossa.

Sauli Niinistön henkilökuva sisältää valtaa, koska se pyrkii vakuuttamaan lukijansa siitä, että Niinistö on oikeantyyppinen ihminen valtaan. Tämä vallan rakenne on kuitenkin piilotettu tekstiin. Siinä ei sanota suoraan, että Niinistön tulisi nousta kokoomuksen puheenjohtajaksi, koska hän kannattaa sitä tai tätä poliittista linjausta. Laajempi vertailu saman aikakauden muiden poliitikkojen, kuten esimerkiksi Matti Vanhasen henkilökuvaan muutamaa vuotta myöhemmin, osoittaa kuitenkin, että Niinistön henkilökuva uusintaa eräitä itsestään selviä oletuksia siitä, millaisten ihmisten tulisi saada valtaa. Koska kyseessä eivät ole avoimesti yhteiskuntapoliittiset kannanotot, henkilökuvien tarkastelu edellyttää tavallista laajempaa näkökulmaa yhteiskunnalliseen valtaan.

Henkilökuviin kautta ei tyypillisesti neuvotella puoluepoliittisesta vallasta, vaikka sitäkin tapahtuu. Pikemminkin henkilökuviin tuodaan julki sukupuoleen, ikään ja etniseen taustaan perustuvia vallan rakenteita, joita voi analysoida *kulttuurisen kansalaisuuden* käsitteellä. Joke Hermeksen ja Nick Stevensonin mukaan kulttuurisella kansalaisuudella viitataan niihin mahdollisuuksiin ja rajoituksiin, joita yksilöllä on osallistua poliittiseen toimintaan yhteiskunnan jäsenenä. Kulttuurinen kansalaisuus on jatkoa T. Marshallin termille poliittinen kansalaisuus, joka tarkoittaa yksilön muodollisia oikeuksia osallistua politiikkaan, esimerkiksi oikeutta äänestää ja asettua ehdolle. Kulttuurisen kansalaisuuden käsite lähti liikkeelle havainnosta, että vaikka kaikilla yhteiskunnan jäsenillä oli periaatteessa samat lailliset oikeudet, aikakauden arvoihin ja asenteisiin liittyneet ennakkoluulot ja vallan rakenteet ovat estäneet ihmisiä hyödyntämästä heille kuuluvia oikeuksia. Kulttuurisella kansalaisuudella on viitattu esimerkiksi niihin rajoituksiin, joita naiset tai mustat ovat kokeneet monissa länsimaisissa demokratioissa.³⁰ Myös Suomessa naisten asema suomalaisessa politiikassa on ollut hyvin epätasa-arvoinen aivan näihin päiviin saakka. Vaikka naisilla on ollut oikeus äänestää ja asettua ehdolle eduskuntavaaleissa jo 100 vuoden ajan vasta nyt, 2010-luvulla, voidaan arvioida naisten saavuttaneen suurin piirtein tasa-arvoisen aseman suomalaisessa politiikassa kulttuurisen kansalaisuuden näkökulmasta.³¹ Matti Vanhasesta, Sauli Niinistöstä sekä muista miespoliitikoista kirjoitetut sankaruuden kuvaukset houkuttelevat lukijoita hyväksymään tietyn yhteiskunnallisen

rakenteen, jossa keski-ikäiset miehet näyttäytyvät vallankäyttämisen normina. Niissä tarjotaan lukijoille ajatusta, että nämä miehet ovat ansainneet saavuttamansa vallan nöyrän ponnistelun kautta ja ovat sen vuoksi oikeutettuja siihen. Henkilökuvat voivat kuitenkin myös haastaa yhteiskunnallisen valtarakenteen.

Valta kansalle

Suomen pääministeri **Matti Vanhanen** (kesk) naputtaa varovasti tiiliharkkoa vasaralla. Hän virnistää tyytyväisenä, kun tiilestä lohkeaa tarkalleen toivotun kokoinen pala. Pääministeri kauhaisee laastia ja sovittaa tiilen paikalleen. Kotitalon pihaterassille nousee grilli.

Iltapäivällä perhe on lähdössä uimaan Sääksjärvelle. ”Siellä on kristallinkirkas vesi ja puolen kilometrin mittainen hiekkaranta. Se on varmaan Etelä-Suomen paras uimapaikka”, Vanhanen sanoo. Itse hän ei aio uida. ”Se on minulle vähän liian kylmää, mutta lapset tykkäävät.”³²

Edellä olen käsitellyt sitä, miten henkilökuvat tuottavat valtaa poliitikoille. Mutta henkilökuvien valta kulkee kumpaankin suuntaan. Henkilökuvat tuottavat valtaa myös medialle ja median kuluttajille, kansalaisille. Tämä tapahtuu kahta kautta. Ensinnäkin henkilökuvis- sa poliitikot asettuvat median ja suuren yleisön nähtäville, mikä antaa näille tahoille valtaa seurata ja kontrolloida poliitikkojen toimia. Toisaalta henkilökuvat sisältävät mahdollisuuksia poliittiseen mobilisaatioon poliittisten johtajien kautta. Poliittisella mobilisaatiolla tarkoitan sellaista poliittista toimintaa, jonka tavoitteena on yhteiskunnallisten valtasuhteiden määrätietoinen muuttaminen. Manuel Castellsin mukaan tällaisen poliittisen mobilisaation taustalla on ihmisten välisen tunneyhteyden tuottaminen: yhteiset tunteet – esimerkiksi pelko, toivo tai viha – luovat mielikuvan yhteisöllisyydestä. Yhteisöllisyyden kokemus sisältää yhteisen ja avoimesti jaetun todellisuuden tulkinnan, minkä kautta tavoitteellinen toiminta yhteiskunnan muuttamiseksi mahdollistuu.

Matti Vanhasen heinäkuussa 2003 julkaistussa henkilökuvassa viestitetään monin tavoin, että Vanhanen on perheelleen omistautunut mies. Haastattelu on sijoitettu Vanhasen omakotitalon pihalle, jossa hän juuri rakentaa perheelleen pihagrilliä. Siinä kerrotaan, että Matti Vanhanen on itse rakentanut talonsa: ”Isännän ylpeydellä Vanhanen esittelee tiluksiaan. Kaikki on pala palalta omin käsin suunniteltu ja rakennettu.” Samalla Matti Vanhasesta tuotetaan mielikuvaa, että perhe ja lapset ovat hänelle kaikki kaikessa. Tekstissä toistuvasti korostetaan, millä tavoin nousu pääministeriksi uhkaa Matti Vanhasen käsitystä onnellisesta perhe-elämästä: ”Maalaisidylliä ei häiritse kuin tuntematon, haalaripukuinen mies, joka kolistelee Vanhasen talossa.” Kirjoituksen lopussa paljastetaan, että haalaripukuinen mies on poliisi, joka asentaa pääministeriksi nousseen Matti Vanhasen taloon turvajärjestelmiä.

Matti Vanhasen henkilökuvassa tarjottu käsitys Vanhasesta perhe-arvoja kunnioittavana ihmisenä ei ole vailla seurauksia. Päinvastoin kuvaus kietoo Vanhasen tiettyyn vallan rakenteeseen, koska siinä Vanhasen vallan yhtenä tärkeänä perusteluna esitetään hänen perhearvonsa, jotka liitetään kiinteästi ja avoimesti hänen poliittiseen aatemaailmaansa.

Suomessa poliitikot tuntuvat luopuneen omasta yksityisyydestään melko kevyesti. Poliitikot, jotka antoivat henkilöhaastatteluita esimerkiksi naistenlehdille 1970-luvun puolivälissä, eivät todennäköisesti ajatelleet asian kielteisiä puolia. Harri Holkerin ja hänen perheensä haastattelu *Uusi Anna*-lehdessä vuonna 1973 ei varmaankaan auennut Holkerille kirjoituksena, jonka seurauksena poliitikkojen ja toimittajien väliset suhteet alkaisivat muuttua poliitikoille epäedulliseen suuntaan³³. Henkilökuvat ovat kuitenkin tekstejä, joiden henkilökohtaisuus ja näennäinen välittömyys ovat osaltaan vaikuttaneet siihen, että poliitikkojen, toimittajien ja kansalaisten väliset suhteet ovat muuttuneet vähemmän hierarkkiseksi. Ensivaikutelma on saattanut olla, että henkilökuvan tarjoama julkisuus on poliitikolle pelkästään myönteinen asia. Tosiasiassa poliitikkojen päätös tuoda julki oma yksityiselämänsä on johtanut eräänlaiseen kierteseen, jossa julkisen elämän rajat laajenevat yhä laajemmalle ja laajemmalle samalla kun yksityiselämän piiri kutistuu yhä pienemmäksi. Ana Langer on tarkastellut samaa ilmiötä Iso-Britanniassa ja todennut, että Tony Blairin halukkuus laajen-

taa omaa julkisuuttaan yksityiselämän suuntaan johti siihen, että myös muilta poliitikoilta odotetaan samaa. Yhden poliitikon päätös laajentaa julkisuuden aiheiden piiriä ja paljastaa itsestään uusia asioita johti politiikan mediaympäristön muutokseen tavalla, jossa kaikilta edellytetään oman yksityiselämänsä paljastamista.³⁴

Yksityiselämän julkisuuden muutos on kuitenkin vain osa laajempaa politiikan julkisuuden muutosta, jossa poliitikkojen, toimittajien ja kansalaisten hierarkkiset suhteet ovat madaltuneet. Muutoksen seurauksena poliitikoista voidaan kirjoittaa aikaisempaa vapaammin. Se tarkoittaa, että heitä on mahdollista kuvailla aikaisempaa myönteisempään sävyyn, mutta myös aikaisempaa kriittisemmin ja kielteisemmin. 1970- ja 1980-lukujen taitteessa Suomessa nähtiin ensimmäinen julkinen skandaali, jossa poliitikkojen toimia arvosteltiin kitkerästi.³⁵ 1980-luvulla tiedotusvälineet, erityisesti iltapäivälehdet kiinnittivät huomiota eduskunnan matkakuluihin ja kansanedustajien työskentelytapoihin³⁶. 1990-luvun alussa nähtiin ensimmäinen ministeriero, kun kauppa- ja teollisuusministerinä työskennellyt Kauko Juhantalo joutui eroamaan yritettyään järjestellä yrityksensä velkoja ministerin roolissa. Kyseisessä tapauksessa puhuttiin nykyrahassa noin 10 miljoonan euron summasta. Sitä seuraavan parinkymmenvuoden aikana ministerierojen syyt ovat muuttuneet vähitellen kevyemmiksi ja kevyemmiksi. Vuonna 2008 ulkoministeri Ilkka Kanerva joutui eroamaan lähetettyään tekstiviestejä tanssijattarelle. Kuudessatoista vuodessa median kynnyks vaatia poliitikon eroa on olennaisesti laskenut.³⁷

Tuodessaan julki käsityksiään onnellisesta perhe-elämästä Matti Vanhanen on asettanut itsensä kansalaisten nähtävälle. Poliitikkojen henkilökuivissa esitellyt henkilökohtaisen elämän valinnat antavat mahdollisuuden tiedotusvälineille ja kansalaisille arvioida poliitikkojen toimintaa hyvinkin henkilökohtaisissa kysymyksissä. Tällä on ollut konkreettisia seurauksia sille, millaiseen julkiseen kontrolliin poliitikot ovat joutuneet. Käytännössä poliitikkojen julkinen tarkkailu on jatkuvasti kiristynyt ja muuttunut myös henkilökohtaisemmaksi. Ei siis ole pelkästään niin, että henkilökohtaisten asioiden käsittely on tarjonnut poliitikoille uuden tavan tehdä itseään tykö kansalaisille, vaan yksityiselämän julkisuus on merkinnyt uudenlaisen kontrollin ulottamista poliitikoihin. Eikä kontrollissa ole kysymys asiasta, joka on olemas-

sa pelkästään silloin, kun poliitikot rikkovat olemassa olevia sääntöjä, vaan poliitikot itse tiedostavat arvojen ja asenteiden rajoitukset myös jokapäiväisessä elämässään. Esimerkiksi Iso-Britannian pääministeri Tony Blair on muistelmissaan todennut, että nykyajan poliitikot joutuvat jatkuvasti kontrolloimaan itseään. Heidän on oltava valppaana oman käytöksensä suhteen ja toimittava ikään kuin he olisivat alati julkisuuden valokeilassa. Liekö sattumaa vai ei, Tony Blair viittaa mediaan ilmauksella ”the eye of the beast”, pedon silmä. Ilmauksessa voi nähdä tahattoman, mutta osuvan viittauksen Foucaultin kuvaukseen Panopticon-vankilasta, joka alisti vankinsa kaikinäkevän katseen kontrolliin.³⁸

Kuvaus Matti Vanhasen perhe-arvoista tarjoaa siis hänelle yhtäältä mahdollisuuden yhdessä toimittajien kanssa kehittää myönteistä julkisuuskuvaa, mutta toisaalta jos julkisuuskuva ei vastaakaan todellisuutta, voivat seuraukset olla vakavat. Pääministeri Vanhasen negatiivista julkisuutta tarkastelleet Laura Juntunen ja Esa Väliverronen ovat todenneet, että Vanhasen vaikeudet tiedotusvälineiden kanssa alkoivat avioeron myötä keväällä 2005. Vaikka Vanhasen kohut liittyivät periaatteessa vain hänen yksityiselämäänsä, käytännössä ne söivät hänen uskottavuuttaan myös politiikan julkisuuden alueella. 2000-luvun politiikan skandaalit osoittavat, että Suomessa poliitikon on noudatettava melko tarkkoja moraalirajoja omassa käytöksessään. Ilkka Kanervan ero tai Matti Vanhasen naisystävien herättämät mediakohut todistavat, ettei yksityiselämä ole enää yksityiselämää samalla tavalla kuin esimerkiksi 1970-luvulla. Samalla myös erot tiedotusvälineiden välillä ovat olennaisesti kaventuneet. Kanervan ja Vanhasen naisseikkailuita seurattiin tiiviisti niin viihdejournalismissa kuin laadukkaina pidetyissä sanoma- ja aikakauslehdissä.³⁹

Poliitikkojen henkilökuvat voivat tuottaa valtaa medialle ja kansalaisille myös toisella tavalla, poliittisen mobilisaation kautta.

Vanhanen on ennen kaikkea nurmijärveläinen poliitikko, tarkemmin sanoen Nurmijärvellä omakotitalossa asuva perheellinen poliitikko. Hänen äänestäjänsä ovat samanlaisia: Uudenmaan taajamien pientaloissa asuvia lapsiperheitä.

Nurmijärveläiset ovat siis kuin Vanhasen perhe, ja pääministerinä

Vanhanen on laajentamassa nurmijärveläisyyttä koko valtakunnan politiikkaan.

Hän itse tiivistää poliittisen ajattelunsa käsitteeseen ”hyvä elämä”. Se olisi Vanhasen mielestä sitä, että ihmiset viettäisivät enemmän laatu-aikaa perheensä kanssa. Heidän pitäisi voida tehdä osa-aikatyötä tai ottaa vuorotteluvapaata muulloinkin kuin silloin, kun lapset ovat pieniä.⁴⁰

Matti Vanhasen haastattelussa luodaan avoimesti yhteys Vanhasen henkilökohtaisten preferenssien ja hänen poliittisten ajatuksiensa välille. Tekstissä osoitetaan, että Vanhanen pyrkii toteuttamaan henkilökohtaisia mieltymyksiään myös valtakunnantason politiikassa. Yhtäältä tällainen huomio korostaa, että Vanhanen uskoo vakaasti omaan politiikkaansa, mikä tuottaa poliittista uskottavuutta. Hän on noudattanut omaa linjaansa johdonmukaisesti jo useiden vuosien ajan ja toteuttanut sitä myös omassa elämässään.

Toisaalta Matti Vanhasen henkilökuva tarjoaa selkeän poliittisen vision, arvomaailman, jolle annetaan kirjoituksessa nimikin ”nurmijärveläisyys”. Tälle arvomaailmalle on tekstin perusteella ominaista perhekeskeisyys, yhteisöllisyys, turvallisuus, luonnonläheisyys ja pienellä paikkakunnalla asuminen. Lukijat voivat halutessaan sitoutua tähän aatteeseen ja kannattaa Matti Vanhasta esimerkiksi seuraavissa vaaleissa. Myös tässä mielessä Vanhasen haastattelu on vallan tuottamista. Se on potentiaalisten kannattajien mobilisaatiota. Siinä muotoillaan tietty aate ja kutsutaan samalla tavalla ajattelevia kansalaisia tukemaan Vanhasta hänen suunnitelmissaan tehdä Suomesta ”nurmijärveläinen lintukoto”.

Poliitikkojen henkilökuviissa esitellään melko harvoin yksityiskohdaisesti poliitikkojen aatemaailmaa mitä tulee niin kutsuttuihin perinteisen politiikan aiheisiin, kuten esimerkiksi valtionalouden kysymyksiin tai hyvinvointivaltion tulevaisuuteen. Toki tällaisiakin esimerkkejä löytyy. Vuonna 1995 *Helsingin Sanomissa* julkaistussa sosiaalidemokraattisen puolueen puheenjohtajan Paavo Lipposen henkilökuva kuvaili Lipposen ponnistuksia saada puolueensa hyväksymään uusi tilanne:

Iltajuhlissa hän on kertonut sen, minkä kaikki tietävät, mutta monet eivät halua tunnustaa; paluuta vanhaan, sisäänlämpiävään hyvinvointisosaalidemokratiaan ei ole. Paha uni jatkuu vaalien jälkeekin.⁴¹

Lainauksessa määritellään sekä menneisyys että tulevaisuus. Siinä kerrotaan, että hyvinvointivaltio on nyt mennyttä, eikä sen haikailemisesta ole hyötyä. Samalla siinä väitetään, että Paavo Lipponen edustaa tosiasioiden tunnustamista ja tulevaisuutta. Teksti pyrkii vakuuttamaan lukijansa siitä, että vanhanmallisen hyvinvointivaltion on muututtava. Kyseessä on voimakas yritys muokata suomalaisen yhteiskunnan valtarakenne uudenlaiseen muotoon. Jos riittävä osa kansalaisista vakuuttuu tästä viestistä, sillä on olennaisia vaikutuksia yhteiskunnallisen vallan jakautumiseen. Samanaikaisesti Lipponen esitetään tekstissä tämän uudenlaisen ajattelutavan henkilöitymänä. Hän on paitsi itse vakuuttunut viestin totuudesta, pyrkii vakuuttamaan myös muut siitä.⁴²

Matti Vanhasen ponnistus poliittisten kannattajien mobilisoimiseksi toimi vuoteen 2007 saakka, jolloin keskusta voitti vaalit ja Vanhanen jatkoi pääministerinä. Toisaalta henkilökuviin sisältyvä poliittinen mobilisaatio ei aina rajoitu vain niin kutsuttuihin perinteisen politiikan aiheisiin, vaan yhtälailla se saattaa liittyä kulttuurisen kansalaisuuden teemoihin: sukupuoleen, etniseen taustaan, uskontoon tai ikään.

Martti Tiuri ilmoitti eduskunnan pöntössä, että olisi syytä aloittaa energiansäästö omasta paino-ongelmasta. Teollisuuspiirit moittivat ympäristöministeriä kapea-alaisuudesta ja epäilevät hänen asiantuntemustaan ”isoista asioista päätettäessä”.⁴³

Lainauksessa kuvaillaan, millaista pilkkaa kokoomuksen ympäristöministeri Sirpa Pietikäinen on joutunut sietämään. Siinä kokoomuksen toinen kansanedustaja Martti Tiuri kiistää Pietikäisen asiaosaamisen viitaten tämän ruumiillisuuteen. *Anna-lehti* on vuosien varrella julkaissut säännöllisesti kuvauksia naispoliitikoista, jotka ovat joutuneet pilkan kohteeksi nimenomaan sen takia, että naisen ruumis on mielletty sopimattomaksi poliittiseen työhön. Annan julkaisemissa naispoliitikkojen henkilökuviissa puhutaan runsaasti niistä vääryyksistä,

joita he ovat omassa työssään kokeneet. Vääryyksien kuvausten tavoitteena on herättää lukijoissa tunne siitä, että yhteiskunnallisten arvojen tulisi muuttua suuntaan, jossa naisten poliittinen osallistuminen olisi mahdollista miesten kanssa. Samalla kuvaukset tuottavat mielikuvaa siitä, että kyseessä on yhteinen, lukijoita yhdistävä kokemus, mikä tuottaa käsitystä yhteisestä identiteetistä. Kirjoitukset liikkuvat yksityisen ja yhteiskunnallisen välillä rikkoen perinteisiä käsityksiä siitä, mikä on henkilökohtaista ja mikä julkista. Henkilökohtaisella tasolla tapahtunut sorron ilmenemä voi julkiseksi tullessaan saada tuhannet ihmiset haluamaan muutosta ja johtaa laajoihin yhteiskunnallisen vallan muutoksiin.

Näin henkilökuvat tuottavat yhteisöllistä kokemusta, joka on Manuel Castellsin tarkoittaman poliittisen instituution koossapitävä voima. Henkilökuvat määrittävät tietyn ryhmän, jolle on yhteistä tietty arvot ja asenteet sekä tavoite: tässä tapauksessa sukupuolten tasa-arvo suomalaisessa politiikassa. Castellsin ajatuksia mukailleen, *Annan* avulla oli mahdollista tuottaa ja ylläpitää mielikuvaa arvojen ja asenteiden yhteisöstä, instituutiosta, joka pyrki tiettyyn muutokseen. On selvää, että *Anna*-lehden tuottama yhteisö ei sellaisenaan riittänyt naisten poliittisen aseman muutokseen, vaan sen saavuttamiseksi tarvittiin monia muitakin samaan suuntaan vaikuttavia elementtejä. *Annan* sivuilta on kuitenkin vähintään nähtävissä sen yhteisön arvot ja asenteet, tapa argumentoida, jonka avulla naisten asemaa pyrittiin suomalaisessa yhteiskunnassa parantamaan vuosituhannen vaihteen Suomessa. Henkilökuvien kautta toteutetaan siis poliittista mobilisaatiota, arvoihin ja asenteisiin liittyvää muokkaustyötä, jonka tavoitteena on yhteiskunnallisen valta-rakenteen muuttaminen itselle suotuisaan suuntaan.

Politiikan henkilökuvat tuovat tähän poliittiseen mobilisaation prosessiin mielenkiintoisen, henkilökohtaisen ulottuvuuden. Tiedotusvälineiden ja poliitikkojen viestinnän seurauksena poliittiset linjat valinnat henkilöidään poliitikkoihin. Kansalaisten toiveet ja poliitikkojen henkilöt kietoutuvat yhteen siten, että yksittäiset poliitikot alkavat symboloida poliittisia vaihtoehtoja. Poliitikkojen henkilökuvat tarjoavat mahdollisuuden sekä poliitikoille että kansalaisille määrätietoiseen poliittiseen toimintaan, jonka tavoitteena on yhteiskunnallisen valtarakenteen muuttaminen itselle edulliseen suuntaan.

Hyvä esimerkki tällaisesta poliitikosta on Tarja Halonen, jonka henkilökuvissa häneen asetetaan toiveita yhteiskunnalliseen muutokseen.

Tarja Halonen on arkinen persoona, täysin tietoisesti. Hänen arkisuutensa on kuitenkin uskottavaa ja se tekee hänet helposti lähestyttäväksi. Äänestäjät uskaltavat puhutella, taputella ja luottaa häneen.

Arki on ollut Tarja Halosen vaaliteema 25 vuotta ja se tuntui tehoavan edelleen. Nyt esitekortissa luki Turvallisen arjen puolesta.⁴⁴

Tarja Halosen henkilökuvissa hänen poliittisista aatteista ja arvoista mainitaan toistuvasti arki, tasa-arvo ja ihmisoikeudet. Tämä vastaa myös Halosen laajempaa vaalikampanjassa painotettua yhteiskunnallista sanomaa. Jaana Kuusipalo on todennut, että vuoden 2006 presidentinvaaleissa Tarja Halosen poliittinen viesti asetettiin vastakkain Sauli Niinistön sanoman kanssa siten, että Halonen edusti arkea ja kansalaisten hyvinvointia, kun taas Niinistö edusti talous- ja ulkopoliittikkaa.⁴⁵

Naisten poliittinen osallistuminen on Suomessa pitkään rajoittunut naistapaisina pidettyihin asioihin, kuten sosiaali- ja terveyspolitiikkaan. 1980-luvun alussa politiikan julkisuudessa näkyy muutos, jossa naisille sopivaksi mielletty politiikan sektori alkoi laajentua. Vähitellen esimerkiksi ympäristö-, kulttuuri- ja koulutuspolitiikka muuttuivat aloiksi, joiden miellettiin sopiviksi naispoliitikoille. Samanaikaisesti 1980-luvulla naisten asema suomalaisessa politiikassa alkoi kohentua. Naisten suhteellinen osuus kansanedustajapaikoista lähti merkittävään kasvuun jo 1970-luvulla, mutta 1980-luvun lopulla tämä alkoi näkyä myös heidän saavuttamiensa ministeripaikkojen määrässä. 1990-luvun puolivälistä lähtien suomalaisissa hallituksissa on ollut suurin piirtein saman verran naisia ja miehiä. Muutoksista huolimatta vuosituhaten vaihteen politiikan julkisuudessa on kuitenkin nähtävissä jaottelu nais- ja miestapaisiin politiikan sektoreihin, joissa hyvinvointivaltioon liittyvät politiikan asiat miellettiin enemmän naisille sopiviksi ja talous- ja ulkopoliittikka puolestaan luontevimmiksi miespoliitikkojen ammattitaidon sektoreiksi.⁴⁶

Ihmisoikeus-pasifisti feministi on osoittautunut vahvaksi ministeriksi, omaehtoiseksi, itsepäiseksi, energiseksi naiseksi, jolla on ollut ulkopoliitiikan vaikeassa tasapainokolmiossa – presidentti, pääministeri, ulkoministeri, jonkin asteista omaakin profilia, ainakin ihmisoikeus ja tasa-arvoasioissa.⁴⁷

Lainauksesta voi nähdä, että Halosen henkilökuvassa häntä kuvaillaan vahvaksi persoonaksi myönteisessä mielessä, joskin samanaikaisesti tekstissä kavennetaan Halosen valtaa korostamalla, että Halosen vaikutusvalta on keskittynyt lähinnä ”ihmisoikeus- ja tasa-arvoasioihin”. Tarja Haloseen liitetään julkisuudessa ajatus siitä, että hän ratkaisisi suomalaisen yhteiskunnan sukupuolten tasa-arvoon liittyvät puutteet. Henkilökuvassa Halonen esitetään hahmona, joka on itse joutunut kohtaamaan naisiin liitetyt ennakkoluulot ja ottanut elämäntehtäväkseen vähemmistöjen asian ja ihmisoikeuksien puolustamisen.

Poliitikkojen esiintyminen julkisuudessa tuottaa siis valtaa tiedotusvälineille ja sitä kautta kansalaisille. Poliittisten aatteiden henkilöityminen poliitikkoihin tarjoaa välineen median kautta tapahtuvaan mobilisaatioon, jossa media ja kansalaiset saattavat joko vastustaa tai kannattaa poliitikkoja sen mukaan, mitä poliittisia linjauksia heihin liitetään. Samalla on muistettava, että media ja kansalaiset eivät kuitenkaan ole yksi ja sama taho, vaan toimittajilla on omat arvonsa ja tavoitteensa, jotka vaikuttavat heidän työskentelyynsä. Tilanteesta riippuen toimittajien työskentelyyn saattavat vaikuttaa heidän käsityksensä kansakunnan edusta tai oman mediayhtiön kaupalliset tavoitteet. Toimittajat saattavat eri tilanteissa joko myötäillä yleisön mielipidettä tai pyrkiä vaikuttamaan siihen. Kansalaiset voivat puolestaan joko omaksua median heille tarjoaman tulkinnan tai torjua sen. Poliitikkojen henkilökuvat eivät sellaisenaan vielä kerro, ovatko kansalaiset hyväksyneet tiedotusvälineiden tarjoaman todellisuuden tulkinnan. Kansalaiset voivat myös ilmaista oman mielipiteensä mielipidemittauksissa tai vaaleissa ja sitä kautta painostaa mediaa muuttamaan asennettaan poliitikkoihin. Olennaista on, että henkilökuvissa esitettyjen määritysten kautta sekä tiedotusvälineille että kansalaisille annetaan mahdollisuus ottaa kantaa poliitikkojen henkilökuviin. Tällainen kannanotto sisältää *tunteen* siitä, että median yleisö joko tykkää tai ei tykkää hen-

kilökuvan kohteesta ja hänen edustamastaan maailmankuvasta. Kuten Castells osoittaa, tämä tunne tuottaa kansalaisia yhdistävän kokemuksen, joka toimii poliittisen mobilisaation välineenä joko politiikon ja hänen edustamansa aatemaailman puolesta tai sitä vastaan.

Kohti historiallista imago tutkimusta

Olen artikkelissani vastannut kysymykseen, millä tavoin pääministeri Matti Vanhasesta heinäkuussa 2003 julkaistu henkilökuva tuottaa valtaa. Olen osoittanut, että Vanhasen henkilökuva pyrkii oikeuttamaan Vanhasen aseman pääministerinä vetoamalla sankaruuden puhe-tapaan. Vanhasesta annetaan kuvaus, joka muistuttaa hyvin läheisesti idealisoidun suomalaisen miehen kuvaa. Hän on puolueensa pitkän linjan asiaosaaja, uskollinen työmyyrä, joka tarttuu maan korkeimpaan johtotehtävään vastentahtoisesti. Samalla painotetaan hänen empaattista, jopa herkkää luonnettaan: hän mieluummin ”näki lastensa kasvavan”. Nämä maininnat tarjoavat lukijalle tulkintaa, jossa Vanhasen saavuttama valta on oikeutettua.

Toiseksi esitän, että Matti Vanhasen henkilökuva uusintaa tietynlaista yhteiskuntarakennetta. Teksti pyrkii vakuuttamaan lukijat siitä, että Suomen pääministerin valta itsestään selvästi kuuluu keski-ikäiselle suomalaiselle miehelle. Henkilökuvien rivien välistä näkyikin käsitys kulttuurisesta kansalaisuudesta. Kulttuurisen kansalaisuuden käsitteen kautta on mahdollista ymmärtää niitä ikään, sukupuoleen ja etniseen taustaan liittyviä rakenteellisia seikkoja, joiden perusteella yhteiskunnallinen valta jakautuu, mutta jotka jäävät usein tuomatta avoimesti julki. Henkilökuvat voivat toki myös haastaa senhetkisiä kulttuurisen kansalaisuuden itsestäänselvyyksiä. Naistenlehti *Annan* julkaisemat naispolitiikkojen henkilökuvat tai *Helsingin Sanomien* Tarja Halosesta laatimat haastattelut ovat pyrkineet purkamaan sitä aikaisempaa kulttuurisen kansalaisuuden käsitystä, että naiseus ja poliittinen valta eivät sovi yhteen ja tarjoamaan tilalle ajatusta, että myös naiset voivat toimia politiikassa.

Kolmanneksi väitän, että Matti Vanhasen henkilökuva tarjoaa valtaa myös yleisölleen. Se tarjoaa mahdollisuuksia poliittiseen mobilisaatioon, yhteiskunnan muuttamiseen itselle sopivaan suuntaan, ja

sen lisäksi mahdollisuuden arvioida ja kontrolloida Matti Vanhasen toimintaa pääministerinä. Tekstissä kuvaillaan Vanhasen perhekeskeytystä ja onnellista perhe-elämään sekä liitetään nämä asiat avoimesti ja suoraan hänen poliittiseen ajatteluunsa, ”nurmijärveläisyyteen”. Tämä tarjoaa kansalaisille mahdollisuuden joko kannattaa tai vastustaa Vanhasen edustamaa politiikkaa. Omaa poliittista linjaa tukevat henkilökohtaisen elämän valinnat luovat uskottavuutta Vanhasen edustamalle ajattelutavalle. Toisaalta yksityiselämän tuominen julkisuuteen tarjoaa samalla medioille ja kansalaisille mahdollisuuden kritisoida Vanhasta, mikäli hänen yksityiselämässään ilmenee vaikeuksia, kuten sitten kävi-kin keväällä 2005. Myönteinen julkisuus tuottaa myös mahdollisuuden julkiseen kontrolliin.

Kirjoitukseni laajempi ulottuvuus on kuitenkin siinä, että esitän uudenlaista näkökulmaa johtavien poliitikkojen tutkimukseen. Niin kutsuttujen suurmiesten, ja joskus harvoin myös suurnaisten, tutkimuksella on ollut oma erityinen paikkansa historian tutkimuksen piirissä. Esitän artikkelissani, että joukkotiedotusvälineiden tarjoaman johtavien poliitikkojen julkisen kuvan tarkastelu antaa käsityksen siitä, miten henkilöiden ja yhteiskunnallisten rakenteiden valta kohtaa toisensa. Median tarkastelu kertoo, miten kansalaisia on kutsuttu hyväksymään poliitikon saavuttama valta; millä keinoin kunakin historiallisena hetkenä johtavan poliitikon valta-asema on pyritty oikeuttamaan. Samanaikaisesti poliitikkojen julkisen kuvan analyysi kertoo myös siitä, miten poliitikot ovat itse kietoutuneet vallan rakenteisiin. Heihin on liitetty tiettyjä aatteita ja toiveita, jotka ovat mahdollistaneet kansalaisten poliittisen osallistumisen joko kannattamalla näitä aatteita ja toiveita tai hylkäämällä ne. Poliitikkojen julkisuuskuvioiden historiallinen analyysi osoittaisi, millä keinoin kansalaisia on hallittu, millä tavoin heitä on kutsuttu tarttumaan muutokseen ja miten poliitikkojen ruumiillisuus ja poliittiset aatteet ovat kietoutuneet yhteen tavalla, jossa eri mielipiteet yhteiskunnan kehittämisestä tai kansalaisuutta rajoittavista ja sitä mahdollistavista asioista ovat ottaneet mittaa toisistaan.

Toiseksi henkilökuvioiden tutkimus tuo julki tunteiden merkityksen politiikan julkisuuden ja poliittisen mobilisaation välineenä. Poliitikkojen henkilökuvat vetoavat nimenomaan tunteisiin. Niissä kerrotaan jännittäviä tarinoita, joissa hyviä asioita puolustavat poliitikot kamp-

pailevat muita poliitikkoja vastaan, kokevat epäreiluja vastoinkäymi-
siä ja saavuttavat menestystä pitäessään kiinni oikeiksi kokemistaan
arvoista. Henkilökuviissa kerrottujen tunteisiin vetoavien tarinoiden
kautta yksilön kokemukset saavat yhteiskunnallisen ulottuvuuden,
kun niillä perustellaan poliitikon valta-asemaa tai kutsutaan kansalai-
sia osallistumaan ja kannattamaan tiettyä poliittista suuntausta. Hen-
kilökuvat kutsuvat tarkastelemaan poliitikoista kerrottuja tarinoita ja
niiden herättämiä tunteita poliittisen vallan oikeuttamisen ja hallinnan
välineenä.

Viitteet

- 1 Thompson 1995, 12–18.
- 2 Marshall 1997, 27–76; Karvonen 1999, 109–116.
- 3 Marshall 1997; Castells 2009, 14; Mann 1986; Giddens 1984.
- 4 Castells 2009.
- 5 Castells 2009.
- 6 Rinne 2010.
- 7 Castells 2009.
- 8 Foucault 2000.
- 9 Kunelius et al. 2009.
- 10 Berg et al. 2009, 33–78.
- 11 Corner 2003, 67–84 ; Thompson 2000, 90–118.
- 12 Strömbäck 2008, Herkman 2011.
- 13 Herkman 2011, Kunelius et al. 2009.
- 14 Siivonen 2007, 115–119.
- 15 HS 20.7.2003.
- 16 HS lokakuu 2003.
- 17 Railo 2010.
- 18 Lehtonen 1995.
- 19 Anna 14.8.1979.
- 20 Wahl-Jorgenssen 1996.
- 21 Kantola 2011.
- 22 Julkunen 2006.
- 23 Jackson 2007.
- 24 van Zoonen 2005.
- 25 Pels 2003, 58–60; Suomessa Niemi 2006, 238–217; Liimatainen & Isotalus
1998, 230–240.
- 26 Thompson 2000.
- 27 Railo 2011, Railo 2010.
- 28 Hakala 2011, 100–103; Ruoho & Saarenmaa 2011.

- 29 HS 5.3.1995.
30 Hermes 2005, 3–11; Stevenson 2003.
31 Hart, Kovalainen & Holli 2011.
32 HS 20.7.2003.
33 Uusi Anna 29.5.1973.
34 Langer 2010, 60–76 ;Thompson 2000, 108–109.
35 Perna 2009, 218–236.
36 Heino 2006.
37 Uimonen 2010.
38 Blair 2011; Foucault 1977.
39 Juntunen & Väliverronen 2009, 262–284; ks. myös Niemi 2009, 179–227.
40 HS 20.7.2003.
41 HS 26.2.1995.
42 Ks. tarkemmin Railo 2010, 148–155.
43 Anna 26.10.1993.
44 HS 28.3.1999.
45 Kuusipalo 2007.
46 Kuusipalo 1999, 55–78; Railo 2011, 93–102; Kuusipalo 2007, 98–114.
47 HS 28.3.1999.

Lähteet

Lehtiartikkelit

- Anna* 14.8.1979. Ukkola, Soili & Hautala, Kari. Mauno Koivisto ja perhe: Täällä kunnioitamme läsnäolollamme vain itseämme.
- Anna* 26.10.1993. Heino, Erja-Outi & Järveläinen, Pekka: Miten politiikan lempi-barbista tuli potkupallo.
- Helsingin Sanomat* 5.3.1995. Aromäki, Juhani. Riittääkö miehen karisma?
- Helsingin Sanomat* 26.2.1995. Sundberg, Anneli. Itsensä pahin vihollinen.
- Helsingin Sanomat* 28.3.1999. Astikainen, Arto. Tätienergia jyllää.
- Helsingin Sanomat* 20.7.2003. Junkkari, Marko & Pekonen, Laura. Hyvän elämän apostoli.
- Helsingin Sanomien kuukausiliite* lokakuu 2003. Hämäläinen, Unto. Pikkuvanhanen.
- Uusi Anna* 29.5.1973. Kangaspunta, Inkeri & Parkkinen, Sakari. Harri Holkerin kotirintama kestää.

Kirjallisuus

- Aula, Maria Kaisa. *Politiikkojen ja toimittajien suhteet murroksessa*. Yleisradio, Helsinki 1991.
- Berg, Laura; Niemi, Mari K., Pernaa, Ville; Pitkänen, Ville & Railo, Erkki: Poliitiikan julkisuuden perusvirta. *Poliitiikan journalismin tila Suomessa*. Toim. Ville Pernaa; Mari K. Niemi & Ville Pitkänen. Kirja-Aurora, Turku 2009.
- Blair, Tony. *Journey*. Hutchinson, London 2010.
- Castells, Manuel: *Communication power*. Oxford University Press, Oxford 2009.
- Corner, John: Mediated Persona and Political Culture. *Media and the Restyling of Politics*. Toim. Corner, John & Pels, Dick. SAGE Publications, London, Thousand Oaks, New Delhi, 2003.
- Hart, Linda; Kovalainen, Anne & Holli, Anne Maria: Gender and Power in Politics and Business in Finland. *Gender and Power in the Nordic Countries*. Toim. Kirsti Niskanen. NIKK Publications, Oslo 2011.
- Heino, Laura. Iltapäivälehdistön uusi ja vanha eduskuntakritiikki. *Poliitikot taisitelivät media kertoo. Suomalaisen politiikan mediapelejä 1981–2006*. Toim. Ville Pernaa & Ville Pitkänen. Ajatus Kirjat, Jyväskylä 2006.
- Herkman, Juha: *Politiikka ja mediajulkisuus*. Vastapaino, Tampere 2011.
- Hermes, Joke. *Re-reading popular culture*. Blackwell publishing, Malden 2005.
- Juntunen, Laura & Välväronen, Esa: Intiimin politiikka ja skandaalin yhteiskunnallinen merkitys. *Journalismi murroksessa*. Toim. Esa Välväronen. Gaudeamus, Helsinki 2009.
- Foucault, Michel. *Discipline and punish. The birth of prison*. Penguin Books, London 1977.
- Foucault, Michel: *Power. Essential works of Foucault 1954–1984. Vol 3*. The New Press, New York, 2000.
- Giddens, Anthony: *The Constitution of Society: Outline of the theory of structuration*. Polity, Cambridge 1984.
- Mouffe, Chantal. *On the Political*. Routledge, London and New York 2005.
- Langer, Ana Inés: The Politicization of Private Persona: Exceptional Leaders or the New Rule? The Case of the United Kingdom and the Blair Effect. *The International Journal of Press/Politics* (15) 2010, 60–76.
- Kantola, Anu: *Markkinakuri ja managerivalta*. Lokikirjat, Helsinki 2002.
- Kantola, Anu: Modernin julkisuuden teoria ja käytännöt. *Hetken hallitsijat Julkisen elämä notkeassa yhteiskunnassa*. Toim. Anu Kantola. Gaudeamus, Helsinki 2011.
- Karvonen, Erkki: *Elämää mielikuvayhteiskunnassa: imago ja maine menestystekijöinä myöhäismodernissa maailmassa*. Gaudeamus, Helsinki 1999.
- Kunelius, Risto; Noppari, Elina & Reunanen, Esa.: *Media vallan verkoissa*. Journalismin tutkimusyksikön julkaisuja Sarja A 112/2009, Tampere 2009.
- Kuusipalo, Jaana: Finnish women in politics. *Women in Finland*. Otava, Helsinki 1999.

- Kuusipalo, Jaana: Presidenttipelin sukupuolittuminen. *Presidentinvaalit 2006*. Toim. Pekka Isotalus & Sami Borg. WSOY, Helsinki 2007.
- Lehtonen, Mikko: *Pikkujättiläisiä. Maskuliinisuuden kulttuurinen rakentuminen*. Vastapaino, Tampere 1995.
- Liimatainen, Tiina & Isotalus, Pekka: Paavo ja Päivi saivat toisensa: mitä aikakauslehdet kertovat instituution mennessä naimisiin? *Kaveri vai peluri?* Toim. Pekka Isotalus, Atena Kustannus, Jyväskylä 1998.
- Mann, Michael: *Sources of social power. Vol I. A History of Power from the Beginning to A.D. 1760*. Cambridge university press, Cambridge 1986.
- Marshall, David. P.: *Celebrity and Power. Fame in Contemporary Culture*. University of Minneapolis Press, Minneapolis, London 1997.
- Niemi, Mari K.: Kohu- ja skandaalijournalismi moraalin ja moralismin keväessä. *Politiikan journalismin tila Suomessa*. Toim. Ville Perna; Mari K. Niemi & Ville Pitkänen. Kirja-Aurora, Turku 2009.
- Niemi, Mari K.: Onko yksityiselämästä presidentintekijäksi? *Poliitikot taistelivat media kertoo. Suomalaisen politiikan mediapelejä 1981–2006*. Toim. Ville Perna & Ville Pitkänen. Ajatus Kirjat, Jyväskylä 2006.
- Pels, Dick: *Aesthetic Representation and Political Style: Re-balancing Identity and Difference in Media Democracy. Media and the Restyling of Politics*. Toim. John Corner & Dick Pels. SAGE Publications, London, Thousand Oaks, New Delhi 2003.
- Perna, Ville: *Utisista, hyvää iltaa: Ylen tv- uutiset ja yhteiskunta 1959–2009*. Karttakeskus, Helsinki 2009.
- Pitkänen, Ville: *Politiikan journalismin yhteiskunnallinen tehtävä. Politiikan journalismin tila Suomessa*. Toim. Ville Perna; Mari K. Niemi & Ville Pitkänen. Kirja-Aurora, Turku 2009.
- Railo, Erkka: *Henkilökohtainen on poliittista. Neuvottelu sukupuolittuneesta työnjaosta Annan julkaisemissa poliitikkojen henkilökuviissa vuosina 1975–2005*. Turun yliopiston julkaisuja, Sarja C, Scripta lingua Fennica, Turku 2011.
- Railo, Erkka: *Median tuottama poliitikkojen sankaruus. Kirjoituksia sankaruudesta*. Toim. Ulla-Maija Peltonen & Ilona Kempainen. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2010.
- Ruoho, Iiris & Saarenmaa, Laura: *Edunvalvonnasta elämänpolitiikkaan. Naistenlehdet journalismina ja julkisuutena. Journalismin tutkimusyksikkö*, Tampere 2011.
- Siiuonen, Jonita: *Personporträttet som tidningsgenre. En närläsningstudie med focus på innehållsliga teman berättärkonventioner och kön*. Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet, Helsinki 2007.
- Stevenson, Nick: *Cultural Citizenship. Cosmopolitan questions*. Open niversity press, Maidenhead 2003.
- Strömbäck, Jesper: *Four Phases of Mediatization: An Analysis of the Mediatization of Politics*. *International Journal of Press/Politics* 13(3), 228–246.

- Thompson, John B.: *Political Scandal. Power and visibility in the media age*. Polity, Blackwell 2000.
- Thompson, John B.: *The Media and Modernity. A Social Theory of the Media*. Polity, Cambridge 2010 [1995].
- Uimonen, Risto: *Median mahti: kuinka journalistit käyttävät valtaa ja pakottavat maan mahtavia eroamaan*. WSOY, Helsinki 2009.
- Valtonen, Sanna: Tiedon ja vallan kaivauksilla: Michel Foucault ja mediatutkimuksen mahdollisuudet. *Mediatutkimuksen vaeltava teoria*. Toim. Tuomo Mörä, Inka Salovaara-Moring & Sanna Valtonen. Gaudeamus, Helsinki 2004.
- Wahl-Jorgensen, Karin: Constructed masculinities in Campaigns. *Gender, Politics and Communication*. Toim. Annabelle Sreberny & Liesbet van Zoonen. The Hampton Press, Cresskill (N.J.) 1996.